№ 151 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 29 **1894** ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 29 № 151

ՔՍԱՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ **1895** ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

23-ՐԴ ՏԱՐԻ „ՄՇԱԿ" 23-ՐԴ ՏԱՐԻ

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Կը հրատարակվի Թիֆլիսում, նոյն դիրքով, նոյն պրոգրամայով և նոյն ուղղութեամբ։ Մենք ստանում ենք սեփական ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը թէ Ռուսաստանում և թէ արտասահմանում 10 րուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն և ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը 2 ր., մի ամսվանը՝ 1 րուբլի։

«ՄՇԱԿԻՆ» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բազարնայա և Բարօնսկայա փողոցների անկիւն)։

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար, և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գլադստոնի պատասխանը. Մամուլի կարծիքը Թիւրքաց հայերի հարցի մասին. Հիւսիսային գործակալութեան հեռագիր. Խմբագրութեան կողմից.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վեհափառ կաթողիկոսի Թիֆլիս գալը. Նամակ Երևանից. Նամակ Ագուլեաց. Նամակ Աշտարակից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Սիսի հանգուցեալ Մկրտիչ կաթողիկոսը. Նամակ Թիւրքիայից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Գաղթականներ.

ԳԼԱԴՍՏՕՆԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

—

Պետերբուրգի մեր թղթակիցը հեռագրով արդէն հաղորդեց մեզ, որ Գլադստօնին ներկայացաւ հայոց պատգամաւորութիւն, և մեծ ծերունին մի համակրական ճառով պատասխանեց պատգամաւորութեան խնդիրքին։

Այժմ առաջ ենք բերում դրա մանրամասնութիւնը, քաղելով Պետերբուրգի լրագիրներից։

Գլադստօն ընդունեց Հօվարդէնում հայ պատգամաւորութիւնը, որ մատուցեց նրան, նրա ծննդեան օրի առիթով, ոսկէ սկիհ Հօվարդէնեան եկեղեցու համար։ Պատգամաւորութեան ներկայացրած ուղերձին պատասխանելով, Գլադստօն ասաց.

„Եթէ ես մինչև այսօր ոչինչ չեմ արել հայերի համար, Սասունի անգթութիւնների լուրը տարածվելուց յետոյ, դրա պատճառը ամենևին չը պէտք է համարել իմ անտարբեր վերաբերվելը դէպի հայոց թշուառ վիճակը։ Ես գտնում եմ, որ ըստ էութեան, կառավարութիւնը հանդիսանում է ազգի բնական ներկայացուցիչը, ուստի և նա պարտաւոր է գործել ազգի փոխարէն։

„Եթէ համեմատենք Հայաստանում կատարված անցքերի մասին զանազան քիչ կամ շատ արժանահաւատ աղբիւրներից ստացված տեղեկութիւնները, ակամայ միտք է ծագում այն մասին, թէ 1876 թւին Բոլղարիում կատարված գազանութիւնները՝ կրկնվում են Հայաստանում 1894 թւին։ Ես դարձեալ յոյս եմ տածում, որ այդ լուրերը չափազանցրած են. բայց եթէ յայտնվի, որ դա մի զարհուրելի իրականութիւն է, այն ժամանակ, յոյս ունեմ, որ այդ կը յարուցանի ընդհանուր զայրոյթի աղաղակ, և այդ տեսակ արարքներով վիրաւորված մարդկութիւնը խոր կերպով կը վրդովվի և կը ստիպի սուլթանին հասկանալ, վերջապէս, թէ ինչքան անգթութիւն է այդ տեսակ քաղաքականութիւնը և ինչ նախատինք է նա թափում այն կառավարութեան վրա, որ թոյլ է տալիս այդպիսի հրէշաւոր գործողութիւններ։

„Այն կառավարութիւնը, որ աշխատում է—որ և է կերպով ծածկել այդպիսի վրդովեցուցիչ արարքները, ինքն իրան ամօթ է բերում. Թիւրք կառավարութեան այդ տեսակ վարմունքը—նախատինք է նոյն իսկ Մուհամէդի համար, ամբողջ քաղաքակրթութեան համար, ամբողջ մարդկութեան համար։

„Սակայն դեռ չէ հասել զայրոյթի աղաղակը արձակելու րոպէն։ Դեռ մի շտապեք առ այժմ որ և է եզրակացութիւն դուրս բերել, մինչև որ չը ստացվեն անհերքելի ապացոյցներ, որոնք կը հաստատեն կամ կը հերքեն հայկական անգթութիւնների մասին եղած լուրերը։"

Լոնդոնից հեռագրում են, որ բոլոր լրագիրները հիացած են Գլադստօնի ճառից, տեսնելով դրա մէջ մի փայլուն ապացոյց, որ պատկառելի ծերունու ճարտարախօսութիւնը և եռանդը ամենևին չեն թուլացել։

ՄԱՄՈՒԼԻ ԿԱՐԾԻՔԸ ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԵՐԻ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

—

Գերմանական „Vossische Zeitung" լրագիրը նկատում է, որ Սասունի գործերը քննելու համար կազմված յանձնաժողովը այնպէս դանդաղ է շարժվում, որ մինչև նա տեղ հասնի և իր գործունէութիւնը սկսի, շատ հետքեր կորած կը լինեն, շատ վկաներ հեռացած կամ ոչնչացրած։ Այստեղ ևս Թիւրքական եաւաշը չէքացնում է ամեն մի ձեռնարկութիւն։ Կառավարութիւնները, եթէ ցանկանում էին իսկապէս գործ կատարել, պէտք է արագ շարժվէին, ինչպէս այդ կատարվում է զինուորական գործերում։ Չը նայելով ձմեռվայ եղանակին, արագութեամբ գործելով կարելի կը լինէր ութ օրում Տրապիզոնի վրայով հասնել Վան և քննութիւն կատարել։"

Բեռլինի „Berliner Lokal. Anzeigir" լրագիրը հաղորդում է, որ Բ. Դուռը յայտնել է բոլղարական կառավարութեան ներկայացուցչին իր դժգոհութիւնը այն մեծ ցոյցի համար, որ տեղի է ունեցել Վառնայում Հայաստանի և Մակեդոնիայի գործերի վերաբերութեամբ։ Բոլղարական ներկայացուցիչը պատասխանել է, որ նա ցաւում է լսելով Բ. Դրան դժգոհութիւնը, բայց և այնպէս պէտք է յայտնի, որ ինքը չէ կարող արգելք լինել մի օրինական ժողովի, քանի որ այդ ժողովը չի խանգարում հասարակաց կարգը։

Գերմանական „Vossische Zeitung" լրագիրը, առաջ բերելով Կ. Պոլսից ստացված այն տեղեկութիւնը, որ վերաբերում է չորս վիլայէթներից մի մեծ վիլայէթ կազմելու ծրագրին, ասում է. „Ճշմարիտ է, այս բոլորը հնչում է գեղեցիկ, բայց ով ծանօթ է Թիւրքիայի ներկայ դարու սկզբից ունեցած գործունէութեանը րէֆօրմների վերաբերութեամբ, նա գիտէ, որ այդ բոլոր րէֆօրմները մնում են թղթի վրա և միշտ կը մնան, երբ երկիրը չէ ստանում ինքնավարութիւն կամ չէ ենթարկվում օտար հսկողութեան։ Ամեն մարդ, որ ծանօթ է Օսմանեան գործերին, գիտէ որ այդ զուտ ճշմարտութիւն է։ Բայց Հայաստանը միայն մի փոքր

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐ

V

Խստաշունչ ձմեռվայ օրերը գրեթէ անցնում էին. եղանակը մեղմանում էր, ձիւները հալվում և ջրերը բացվում։

Աւերակների բնակիչները կէս էին եղել։ Շատերը մեռել էին, մի քանիսներին աջողվել էր շարժել տեղացիների կամ շրջակայ հիւրասէր գիւղացիների գութն ու գնալ լցվել նրանց ախոռները, ուրիշներն էլ այս-այն սրճարան, այս-այն պանդոկի մէջն էին ապաստանել։ Շատ քիչերն էին առհասարակ, որոնք յաջողել էին ապրել, դիմանալ ցրտի և թշուառութեան։

Մեռնողներից մէկն էլ եղել էր Նազենիկի մայրը։ Նազենիկը միացել էր որբ. այդ ժամանակ էր անհա, որ Պետրոսը սկսել էր իրագործել երկիր վերադառնալու ծրագիրը։

Նրան ասել էին, թէ ինչ պէտք է անել։ Չէր անցել տասն օր և նա զինված, Նազենիկին էլ տղամարդի հագուստի մէջ ծածկած, Սասուն ու Մուշ վերադարձող ուրիշ վեց կտրիճ երիտասարդների ընկերակցութեամբ ճանապարհ էր ընկել, անցել էր սահմանը և մտել Թիւրքաց Հայաստանի սահմանները։

Նրանք բոլորն էլ, մանաւանդ կարօ անունով սասունցի երիտասարդը, ճանապարհը շատ լաւ գիտէին։ Պետրոսը վճռել էր նախ Գոմեր հանդիպել և աշխատել այնտեղ մնալու, ապա թէ ոչ՝ բարձրանալ Սասուն։ Քարակ-Տալւորիկի ամուր գիւղերում պատսպարել իր Նազենիկին և ապա ինքը պէտի իջնէր Մշոյ դաշտը։

Ինչ պէտք է անէր դրանից յետոյ,—այդ նրա համար դեռ անորոշ էր, բայց նա մտածում էր թէ հանգամանքները կարող էին պարզել իր անելիքը։

Թիւրքաց հողը մտնելուն պէս, խումբը նկատեց որ իրան հետևում են։ Հեռուից երբեմն երևում էր բարձրութիւնների վրա մի քիւրդ ձիաւոր, որ մի վայրկեան կանգնած դիտում էր նրանց, յետոյ անհետանում և երբ երիտասարդները զէնքը ձեռին ու սրտատրոփ սպասում էին մի յարձակումի, օրեր էին անցնում և ոչինչ չէր պատահում։ Երեք անգամ, մինչ Բասէնն էին կտրում, նրանք ուզեցին գնդակահար անել մի քիւրդի, որ իր «կուլաբ»-ի մէջ փաթաթված՝ յանկարծ ցցվում էր մի ժայռի կամ մի բլրի գլխին, այնտեղից խորապէս զննում նրանց, յետոյ ետ քաշվում և անհետանում էր միւս կողմը։

Պետրոսը, մանաւանդ կարօն սրտնեղութիւնից կատաղում էին, երբ միշտ կռւի էին պատրաստվում, միշտ լարված դրութեան մէջ էին մտնում, սպասում էին յարձակումների և սակայն ոչինչ չէր պատահում։

—Այստեղ մի ինչ որ բան կայ, ասում էր կարօն,—երևի սպասում են, որ մեզ մի նեղ տեղ գցեն։

Եւ աշխատում էին քայլել միշտ այնպիսի տեղերից, ուր կարողանային յանկարծակի յարձակման ժամանակ՝ պաշտպանողական մի դիրք գրտնել։

Լրտեսութիւնը կառավարութեան կողմից լինել չէր կարող։

Կառավարութեան զապթիէները եթէ տեսնէին նրանց, առանց այլևայլութեան կը մօտենային և «յանուն օրինաց» կը բանտարկէին կամ կը կողոպտէին, պէտք եղած ժամանակն էլ սպանելուց յետոյ, կերթային և կը յայտնէին, որ «ապստամբներ» են սպանել։

Բասէնից յետոյ ճանապարհորդները մի նոր բան էլ սկսեցին նկատել։

Երկիրը առաջվայ դրութեան մէջ չէր. ամեն քայլափոխում ապատակների նոր չինած աւերակների, կողոպտված գիւղերի և այրված տների էին հանդիպում, ամեն կողմից քիւրդ գնդերի ենիչերական գործունէութեան մասին հրէշաւոր բարբարոսութիւններ էին լսում և գալիս էին այն եզրակացութեան, որ անձնապաշտպանութեան համար, հարկաւոր էր գնդակահար անել իւրաքանչիւր հանդիպած քիւրդի։

Այդ մտքով ղեկավարվելով, երբ նրանք իններորդ օրը Խնուսից անցնում մտնում էին Մշոյ երկրի լեռները, մի հովիտի սկզբում, գիշերով, կարօն յանկարծ կանգ առաւ, բարկութեան մի շարժում գործեց, լարեց հրացանը դէպի մի բլուր և կրակեց։

—Էլ հոգիներս հանեցին, մռմռաց նա։

Բարձրութեան վրա մի քիւրդ էր, որ կծկվել լրտեսում էր. գնդակը ստանալով՝ նա մի ճիչ հանեց, յետոյ գլորվեց յետ և անհետացաւ բլրի ետևում։

—Այսպէս, ասեց կարօն—այսուհետև ամենքին էլ այդպէս եմ ընդունելու, խելք ունեն թող չերևան։

Այնուհետև նրանք մտան հովիտը և առաջացան դէպի ներքև երևող մի ժայռոտ բարձրութեան, որի մօտի ձորից նրանք մտնելու էին Մշոյ երկիրը։

Հազիւ թէ կէս ժամ քայլել էին, որ Գաբրիէլը բոթեց կարօին և ասաց.

—Նայիր այս կողմը։

Հեռուից, այս անգամ մի ձիաւոր էր, որ միւսների պէս փոխանակ լրտեսելու, արշաւակի մօտենում էր։

—Հըմ, արեց Պետրոսը,—վերջապէս կիմանանք թէ ովքեր են և ինչ են ուզում, կանգ առէնենք։

Ձիաւորը մօտենում էր այնքան արագութեամբ, որ ցայտեցնում էր սառած ձիւնի կտորներ։ Նրա նիզակը ցցվել էր աջ կողմից, իսկ ուսի գլխի վրայից փողփողում էին վահանն ու հրացանը։ Լուսընկայ գիշեր էր, և դրա համար էլ նրա ստւերը երկարօրէն գծվում էր ձիւնի սպիտակութեան վրա։

Երբ բաւական մօտեցել էր խմբին, հանեց ուսից հրացանը. ծնկների վրա դրեց, յետոյ ձիու սանձը քաշեց և կանգ առաւ պահ մի։ Պետրոսը բարձրացրեց հրացանը ուղղեց դէպի նա, յետոյ գոչեց բարձրաձայն.

—Ի՞նչ ես ուզում, կռօ։

—Ես կռիւ չեմ ուզում առ այժմ, պատասխանեց քիւրդը—ես ուզում եմ խօսել ձեր գլխաւորի հետ։

—Մօտեցիր, ձայնեց նրան հրամայօրէն Պետրոսը և երբ քիւրդը մօտ եկաւ, ասաց նրան.—խօսիր, ինչ ես ուզում։

—Ուրիշ քիւրդեր էլ, նայեցէք... ասում էր այդ միջոցին Գաբրիէլը կարօին։

Եւ իրաւ, հօրիզօնի վրա, սակայն դեռ շատ հեռու, երևում էին շարժուն սև կէտեր։

Քիւրդը կանգնեց մի քանի քայլ հեռաւորութեան վրա և ասաց.

—Դուք օրտեղացի էք։

Պետրոսը դէմքը կնճռեց։

—Մեզ ոչ ոք իրաւունք չունի հարցնելու, այլ պարտաւոր է միայն պատասխանել. ինչ է ուզածդ, ասա և ապա կորիր գնա...

փորձաքար է. Մակեդօնիայում գործերի դրութիւնը աւելի լաւ չէ։ Մեզ հասնում են Բօլգարիայից յուզիչ լուրեր մակեդօնական շարժման մասին, որ կարող է մեծ հետեւանքներ ունենալ։"

Պարիզի „Siécle" լրագիրը իր դեկտեմբերի 26/14 համարում հաղորդում է հետեւեալը. „Եւրօպական լրագիրները յայտնել են, որ Էրզրումում երեսուն հայ մահուան են դատապարտված։ Այդ լուրը ճիշդ չէ. ահա եղելութիւնը. քառասուն ու եօթ հայ Էրզրումում բանտարկված էին բազմաթիւ յանցանքների համար։ Դրանցից երեսուն և եօթ հոգի ազատված են, հաստատ ապացոյցներ չը լինելու պատճառով, հինգ հոգի դատապարտված են մահուան, իսկ հինգը՝ տաժանակիր աշխատանքների՝ տասը տարով։ Բացի դրանից դատապարտված են մահուան էլի 7 հոգի, որոնք փախստական են դարձել։ Նրանք բոլորն էլ մեղադրվում են զանազան յանցանքների մէջ. այդ վճռի վերջնական ձեւականութիւնները դեռ եւս չեն կատարված։"

Ամերիկական „New-York Herald" լրագրին Կ. Պօլսից հեռագրում են. „Միացեալ-Նահանգների և Բարձր Դրան մէջ բանակցութիւններ են տեղի ունենում մի անկախ ամերիկական ներկայացուցիչ ուղարկելու Սասունի գաւառը։ Տէրրելը, Միացեալ-Նահանգների դեսպանը, այդ առիթով մի առանձին տեսակցութիւն ունեցաւ մեծ վէզիրի հետ"։ Այդ առիթով „Standard"-ի Կ. Պօլսի թղթակիցը հեռագրում է. „Տէրրելի տեսակցութիւնը սուլթանի հետ այն հետեւանքն ունեցաւ, որ վերջինս դրականապէս մերժեց թոյլ տալ ամերիկական ներկայացուցիչ ուղարկել հայկական մասնաժողովի հետ։ Սորանով երեւի վերջ է տրվում Միացեալ Նահանգների մասնակցութեանը այդ խնդրում։"

Վիէննայից, դեկտեմբերի 22-ից, գրում են անգլիական լրագիրներին. „Կ. Պօլսից ստացված տեղեկութիւններից երեւում է, որ քննիչ-յանձնաժողովի վերաբերութեամբ Բ. Դրան և բրիտանական դեսպանութեան մէջ տեղի է ունեցել մտքերի փոխանակութիւն, և ամեն օր սուլթանը ուղարկում էր բարձր պաշտօնեաներ՝ բրիտանական, ռուսաց և ֆրանսիական դեսպանների մօտ, որպէս զի համաձայնութիւն կայացնեն օտար դելեգատներին տալիք յանձնարարութիւնների մասին։ Այդ բանի մէջ սուլթանը ցանկանում է մի քանի փոփոխութիւններ մտցնել, սակայն երեք պետութիւնների ներկայացուցիչները յայտարարել են, որ չեն կարող որ և է փոփոխութիւն ընդունել։ Սուլթանը գերմանական դեսպանին հրաւիրելով, առաջարկեց նրան գործ դնել իր ազդեցութիւնը և մի կերպ կարգադրել այդ հարցը երեք պետութիւնների հետ. սակայն վերջինները հաստատ են մնում իրանց որոշման մէջ։ Հաստատ է, որ Մեծ Բրիտանիան, ի նկատի ունենալով 15 տարվայ ընթացքում արած առաջարկութիւնների անհետեւանք մնալը, հաստատապէս վճռել է այժմ առաջ բերել մի անկողմնապահ քննութիւն և յանցաւորներին պատժել։ Ինչպէս էլ որ վերջանալու լինի ներկայ քննութիւնը, Անգլիան ցանկանում է պահանջել, որ րէֆօրմներ մտցնվեն"։

Վիէննայից գրում են Լօնդօն դեկտեմբերի 14-ից. „Հայոց նոր պատրիարք Իզմիրլեանի ընտրութիւնը մինչև այժմ դեռ չէ հաստատված։ Անկասկած է, որ այդ բարձր հոգեւորականը persona grata չէ Բ. Դրան առաջ իր ազգային հակումների համար։ Սուլթանը մի առանձին արգելք չէ դնում Իզմիրլեանի հաստատմանը, միայն պահանջում է պատրիարքից մի ստորագրութիւն, որով նա խոստանայ, թէ իր պատրիարքութեան ժամանակ ոչ մի խնդրում երբէք հակակարծիք չի լինի կառավարութեան հայեացքներին։ Հաւատացնում են, որ Իզմիրլեան եպիսկոպոսը կը հրաժարվի այդ տեսակ համաձայնութիւն տալ։ Կիլիկիայի հայ հոգեւորականներից շատերը այժմ Կ. Պօլսումն են, սպասելով իրանց պատրիարքի ընտրութեանը, նորերս վախճանված Մկրտիչ կաթողիկոսի փոխարէն"։

Կ. Պօլսից, դեկտեմբերի 22-ին, „Րէյտէրի գործակալութեան" միջոցով հաղորդված է „Dally News" լրագրին հետեւեալը. „Հաստատապէս յայտնի է, որ Կ. Պօլսի ռուսաց դեսպան Նելիդօվ, իր վերջին տեսակցութեան ժամանակ սուլթանի հետ, հաւատացրել է նրան Ռուսաստանի խաղաղ տրամադրութեան վերաբերմամբ։ Դեսպանը յայտարարել է, որ Էջմիածնի կաթողիկոսի Թիֆլիս գալը խաղաղ կերպով կազդէ Ռուսաստանի հայերի վրա, և որ այդ այցելութիւնը շահաւէտ է Թիւրքիային"։

ՀԵՌԱԳԻՐ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

Կ. Պօլիս, 28 դեկտեմբերի։ Թիւրքաց լրագիրներում տպված է Երզնկայի զօրաբաժնի հրամանատարի հաղորդած տեղեկութիւնը այն բանի մասին, որ աջողվեց բռնել մեծ քանակութեամբ պայթող նիւթեր, որ պատրաստել էին հայ ագիտատօրները՝ հրդեհներ գցելու նպատակով։ Զինուորական դատաստանական իշխանութիւնները սկսեցին քննութիւնը։

Վիէննա, 28 դեկտեմբերի։ Երզնկայից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, քրէական դատարանը 58 հայերից 24-ին դատապարտեց մահվան պատժի, 5 հոգու ցմահ տաժանակիր աշխատանքների, մնացածներին տաժանակիր աշխատանքներին 3-ից մինչև 16 տարի ժամանակով։ 16 հայերի մահվան դատավճիռը, որոնք դատապարտված էին մահմետականների սպանութեան համար Կէմանշեան շրջանի Արմէզան գիւղում, ի կատար է ածված, չը նայելով այն բանին, որ մեղադրվածները ներկայացնում էին անցաթղթեր, որոնք վկայում էին, որ սպանութեան ժամանակ նրանք գտնվում էին Կ. Պօլսում։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

Այսօր հրատարակում ենք «Մշակի» 22-րդ տարեշրջանի վերջին համարը։ Շաբաթ օր «Մշակը» լոյս չի տեսնի, այլ դրա փոխարէն, ինչպէս միշտ, կիրակի օր, յունվարի 1-ին լոյս կը տեսնի «Մշակի» 23-րդ տարեշրջանի առաջին համարը։

Նորից հարկաւոր ենք համարում յիշեցնել, որ 1895 թւի յունվարի 1-ին, «Մշակի» առաջին համարը կուղարկվի միայն այն բաժանորդներին, որոնք վերանորոգել են իրանց բաժանորդագրութիւնը։

«Մշակի» 148-դ համարում խմբագրութիւնը յայտնեց իր պայմանները ապառիկ բաժանորդագրութեան մասին։

Սակայն, չը նայած դրան, մենք էլի ստանում ենք նամակներ զանազան խնդիրքներով։

Ուստի հարկաւոր ենք համարում նորից յիշել այդ պայմանները։ Նրանք, որոնք այս տարի բաժանորդ են, կարող են գալ 1895 թւին ապառիկ բաժանորդ գրվել միայն այն դէպքում, երբ կը վճարեն իրանց այս տարվայ, այն է 1894 թւի ապառիկը։

Իսկ այն անձինք, որոնք այժմ բաժանորդ չեն, և 1895 թւից են բաժանորդ գրվում, այդպիսիներին ապառիկ «Մշակ» ուղարկել չենք կարող։ Այդ տեսակ նոր բաժանորդները, երբ չեն կարող 10 րուբլի բաժանորդագինը միանգամից վճարել, կարող են մաս-մաս վճարել, այն է՝ բաժանորդ գրվելիս 2 րուբլի, և յետոյ իւրաքանչիւր ամիս 2 րուբլի, մինչև որ կը լրանայ ամբողջ բաժանորդագրութիւնը։

Մեր բոլոր գպրոցները, ուսուցիչները, վարժուհիները և հասարակական զանազան հիմնարկութիւնները նոյնպէս իրաւունք ունեն օգտվել այդ պայմանից և մաս մաս վճարել բաժանորդագինը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԹԻՖԼԻՍ ԳԱԼԸ

Երեքշաբթի օր, դեկտեմբերի 27-ին, Աղստաֆայից, երկաթուղու արտակարգ գնացքով Թիֆլիս հասաւ ամենայն հայոց կաթողիկոսը։

Ժամը մօտ երկուսն էր, երբ գնացքը հասաւ Թիֆլիսի կայարանը, ուր հաւաքված բազմութիւնը կեցցէներով ընդունեց վեհափառի գալուստը։

Հէնց որ գնացքը կանգ առաւ, ամենից առաջ վեհափառի վագօնը մտաւ Թիֆլիսի քաղաքագլուխը, որը մի խումբ ձայնաւորներով կայարանի արքայական սենեակում սպասում էր կաթողիկոսի գալստեանը, և քաղաքի կողմից շնորհաւորեց Էջմիածնի գահակալի մուտքը Թիֆլիս։ Տեղական ադմինիստրացիայի կողմից կայարան էր եկել Թիֆլիսի ոստիկանապետը իր օգնականով։

Վագօնից իջնելով և անցնելով կեցցէ գոչող ժողովրդի միջով, վեհափառը մտաւ արքայական սենեակը, և այնտեղից կարճ ժամանակից յետոյ դուրս գալով, նստեց յատուկ պատրաստած կառքի մէջ։ Կառքի առջեւից գնում էին, ըստ սովորութեան, երկու ձիաւոր քահանաներ, կաթողիկոսական գաւազանը և խաչը ձեռքներին։

Ամբողջ Միքայէլեան փողոցում կաթողիկոսական կառքին հետեւում էին բազմաթիւ կառքեր։ Հասնելով վանքի բակի դրան, ուր հաւաքված էր մեծ բազմութիւն, վեհափառը իջաւ կառքից։ Այդտեղ դիմաւորեց հայոց եկեղեցու պետին Թիֆլիսի ամբողջ հոգեւորականութիւնը, զգեստաւորված և պատշաճաւոր շարականներ երգելով։

Վանքի բակից մինչև եկեղեցին և եկեղեցուց մինչև առաջնորդարանը, ինչպէս ընդունված է, փռած էր կարմիր մահուդ։ Մտնելով ամպհովանու տակ, վեհափառը դիմեց դէպի տաճարը։ Այդտեղ ս. սեղանի առաջ աղօթելով, վեհափառ կաթողիկոսը դիմեց եկեղեցում գտնվող ժողովրդին և ասեց հետեւեալը. «Օրհնեալ լինի ժողովուրդ. ժողովուրդ «Հայրիկ կեցցէ» կը գոչէ. շնորհակալ եմ. քիչ մը տկար և յոգնած եմ. ժողովրդի սիրուն համար յանձն առի այս նեղութիւն. աղօթեցէք, որ Աստուած Հայրիկին առողջութիւն տայ. Աստուծով դեռ շատ կը տեսնվենք ձեզ հետ. օրհնեալ լինիք»։

Քիւրդը ձեռքը դաշոյնին տարաւ, բայց յետոյ ետ քաշեց և խորոտ ձայնով ասաց.

—Գիտցէք ուրեմն, որ իմ աղան է ինձ ուղարկողը, նա ուզում է իմանալ, թէ դուք ո՞րտեղ էք գնում։

—Ձեր աղան շատ հետաքրքրվող է, ժպտաց հեգնութեամբ Պետրոսը,—իսկ մենք այդպիսի հետաքրքրվողների հետ շատ սէր չունենք... ճանապարհդ գնա։

Այն ժամանակ քիւրդը ցնցեց վրայի վերարկուն և ասաց խիստ դառնութեամբ.

—Ես Համիդիէ զօրքից եմ...

—Աւելի վատ, ընդհատեց Պետրոսը։

—Ահա իմ նշանները, ասաց քիւրդը և ցոյց տուեց կապայի վրայի գօտին ու գլխարկի նշանը։

—Պղնձի կտորներ, հեգնեց Կարօն, և բաւական արինոտ։

—Իմ աղան, շարունակեց քիւրդը—Համիդիէ զօրքի փաշա է... Նայեցէք հեռու, ահա այնտեղ ինձ է սպասում նա 50 ղինւորներով. պատասխանեցէք ինձ։

Կարօն, որ անհամբերութիւնից շրթունքն էր կրծում, ոտքը առաջ դրեց և գոչեց քիւրդի երեսին ի վեր։

—Աղայիդ ասա, որ քիւրդերէն առածը չը մոռանայ. «Շատ հետաքրքրվողը, շուտ կը ծերանայ»... իսկ փաշայի համար ծերանալ վատ է. իր սպանածների ուրուականները կը չարչարեն նրան... այժմ ետեղ դարձուր մեզ... գէհ... շուտ, քանի չես ցած ընկել։

Քիւրդը ծիծաղեց լրբութեամբ, ապա հաւաքեց ձիու սանձը, մի քայլ էլ առաջ եկաւ և ասաց.

—Լաւ ուրեմն, ասելիքս ասեմ. ձեզ սահմանագլխից հետեւում են մեր մարդիկ...

—Որոնց մէկը կարծեմ այն սարի ետեւի հողն է համբուրում, ծաղրեց Կարօն։

—Ցլան շատ ծաղրածու է, ասաց նրան քիւրդը, երբ ձեռքս ընկնես, իմ աղան լեզուդ կտրելու է և իր տան սիւնի առջեւը կախելու... բայց ես շարունակում եմ։ Ձեզ հետ կայ Մշոյ Գոմեր գիւղացի մի աղջիկ, տղամարդի հագուստով. ահա կարծեմ նա է... լաւ, իմ աղան ուզում է այդ աղջկան. տուէք և ազատ ձեր ճանապարհը գնացէք։

Պետրոսը սաստիկ գունատվեց և մեքենայօրէն ասաց.

—Ազատ խաբվում է, մեզ հետ աղջիկ չը կայ։ Նազենիկը ետ քաշվեց և մտաւ մի երիտասարդի ետեւը։

—Ցլան խաբում է, գոչեց քիւրդը—ֆլանները խաբեբայ են լինում. մեր լրտեսները վաղուց հետեւում են ձեզ. վերջինը այժմ հասաւ և յայտնեց մեզ ամեն բան։ Նրանցից մէկը բաւական ժամանակ է, որ կարս էր և քայլ առ քայլ հետեւում էր աղջկան։ Աւելի լաւ է տուէք աղջիկը և ձեր կեանքը ապահով կը մնայ, թէև ես կուզէի որ բոլորիդ էլ մորթէին և այդ հրացանները մեր ձեռքը անցնէին։

Պետրոսը այժմ հասկացաւ, թէ ով էր այդ փաշան։ Դա բաքրանցիների ցեղապետ Իւսուֆ աղան էր, Գոմերն աւերող և Նազենիկին փախցնող քիւրդը։ Արիւնը գլխին խփեց. մի վայրկեան անխօս մնալուց յետոյ, ձեռքը դաշոյնին տարաւ և ասաց կատաղութիւնից յուզված ձայնով.

—Գնա այժմ և աղայիդ ասա, որ իր նման շներին ընդունելու համար գնդակ չի պակասի մեր մէջ. եթէ աղջիկ է ուզում, թող գայ և առնէ. ես նրան ահա թէ ինչ կը տամ։

Աջ ձեռքովը դաշոյնը ցոյց տուեց, յետոյ գոչեց.

—Այժմ կորիր, յիմար ծառայ, և ասա աղայիդ, որ գոմերցի Պետրոսը սպասում է նրան։

Քիւրդը ցնցվեց այդ անունը լսելով. մի սպառնական շարժում գործեց, բայց Պետրոսի պարզված ձեռքը և ակնարկը զսպեց նրան։ Նա դարձրեց լռութեամբ ձիու սանձը, մտրակեց, ոտնել տուեց կենդանուն, ապա մի խուլ հայհոյանք լսեց և սաստիկ արագութեամբ հեռացաւ։

Նրա գնալուց յետոյ գրեթէ մի րօպէ ոչ ոք չը խօսեց և ոչ ոք տեղից չը շարժվեց։

—Այսպէս ուրեմն, ասաց վերջապէս Պետրոսը —այդ շունն է մեզ հետեւողը, նա դեռ չէ՞ հանդարտվել. տեսնենք...

—Պէտք է մի տեղ ամրանալ, միջամտեց Կարօն—ժամանակ է պաշտպանվելու համար մտածել։

—Գնանք այդ ժայռոտ կրծքի վրա եղող քարայրները մտնենք, ասաց Գաբրիէլը. շատ ամուր տեղ է։

Համաձայնութիւն կայացաւ. պէտք էր պաշտպանվել. հօրիզօնի սև կէտերը սպառնում էին և դէպի նրանց գնացող ձիաւոր քիւրդը քիչ յետոյ անշուշտ հասնելու, հրաւիրելու էր կռւի։

Շտապեցրին քայլերը, լռութեամբ կտրեցին հովիտն ու մագլցել սկսեցին քարոտ ստորոտից դէպի բլրակի ապառաժոտ կուրծքը, որի վրա բարձրում երեւում էին երկու մութ քարայրներ։

Կէս ժամի չափ սողոսկեցին, անցան նեղ կածաններից, պտոյտ արին ժայռերի միջից և վերջապէս Կարօն ամենից առաջ ոտ կոխելով առաջին քարայրի տափարակի վրա, ձեռք տուեց Նազենիկին։ Միմեանց ետեւից միւսներն էլ հասան, կանգ առին և ետ նայեցին։

Քիւրդ ձիաւորների խումբը սկսել էր շարժվել և մեծանում էր. 20 րօպէի բան էր նրանց հասնելը մի այնպիսի հեռաւորութեան վրա, ուրտեղից գնդակ կարող էր հասնել քարայրներին։ Բազմաթիւ էին նրանք. չէին շտապում, հանդարտ և կանօնաւոր արշաւանքով առաջ էին գալիս այն որսորդների պէս, որոնք ապահով են, որ որսը այլ ևս չէ խուսափելու։

Քարայրները, ուր մտան Պետրոսն ու ընկերները, խոր չէին, փոս էին ներսից և պատսպարված դրսից եկող գնդակներից։ Գետնից շատ բարձր էին և տիրում էին դաշտի վրա. նրանց երկու կողքի ճանապարհները այնքան դժուար էին և նեղ, որ երկու հոգով կարելի էր լաւ պաշտպանել մուտքերը։ Առաստաղից թափված կաւախառն աւազը չոր էր պահել յատակը և մի քանի օջախների մնացորդները ցոյց էին տալիս, որ նրանք ծառայելիս են եղել իբրև ոչխարների գիշերային փարախ։

Կարօն կտրեց առաջին քարայրը երկրորդից բաժանող մացառը և մի ընդհանուր տափարակով երկու քարայրները միացան։

Երբ հասան, ամեն մէկը նստեց քիչ հանգստանալու. լուռ էին, բայց աչքները յառած հեռւում երեւացող քրդերի խմբին։

—Լաւ եկանք չէ, ասաց Պետրոսը, երբ յոգնութիւնը առել էր, հանգստացել. բայց բանտարկվեցինք էլ. քիչ յետոյ քիւրդերը կը հասնեն, մեր ձիւնի վրա թողած ոտքերի հետքերը նրանց կը պատմեն մեր տեղը և .. չը գիտեմ թէ ինչ է լինելու մեր վերջը. նրանք շատ շատ են... մեզ մնում է միայն մեռնել...

Ոչ ոք չը խօսեց։

(Կը շարունակվի)

Եկեղեցուց դուրս գալով՝ վեհափառը դիմեց դէպի առաջնորդարան, որի վերին յարկը պատրաստված է վեհափառի բնակութեան համար։ Այդ ճանապարհի վրա, երկու կողմից կանգնած էին Ներսիսեան դպրոցի և բոլոր հայոց ծխական ուսումնարանների աշակերտները և աշակերտուհիները իրանց ուսուցիչներով և վարժուհիներով։ Այդ միջոցին վանքի բաղում խռնված բազմութիւնը, մեծ մասամբ Թիւրքահայ պանդուխտներ և մշակներ, կեցցէներով ողջունեցին վեհափառին։

Առաջնորդարանի սանդուղքների վրա վեհափառը դարձաւ դէպի բազմութիւնը և օրհնելով ժողովրդին՝ դիմեց դէպի ներքին սենեակները։

Մի փոքր ժամանակից յետոյ ամենայն հայոց կաթողիկոսին սկսեցին ներկայանալ զանազան անձինք, որոնք շտապում էին շնորհաւորելու կաթողիկոսի գալուստը և աջը համբուրելու։

Նոյն օրը, Թիֆլիսի նահանգապետ իշխ. Շէրվաշիձէն և Թիֆլիսի ազնուականութեան պարագլուխ իշխ. Բագրատիօն-Մուխրանսկին պատիւ ունեցան այցելելու վեհափառ կաթողիկոսին առաջնորդարանում։

Երեկոյեան վանքի բագը լուսաւորված էր։

Երէկ, չորեքշաբթի, վեհափառ կաթողիկոսը, ժամը $1\frac{1}{2}$-ին այցելութիւն գործեց կովկասեան կառավարչապետին, ապա կառավարչապետի օգնական կոմս Տատիշչեվին և նահանգապետ իշխան Շէրվաշիձէին։

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Դեկտեմբերի 20-ին

Ինչպէս հեռագրով արդէն յայտնեցինք, երէկ, ամսիս 19-ին, երեկոյեան ժամը 4-ին, ամենայն հայոց կաթողիկոսը մուտ գործեց Երևան. եկեղեցական դասը զգեստաւորված դուրս էր եկել դիմաւորելու։ Վեհափառը նախ մտաւ եկեղեցի և ապա դիմեց առաջնորդարան։ Վեհափառին ուղեկցում էին Սարգիս, Ներսէս և Դաւթեան եպիսկոպոսները, Սահակ վարդապետ Ամատունի և մի երկու նորընծայ աբեղաներ։ Այսօր Էջմիածին վերադարձան առաջին երկու եպիսկոպոսները և աբեղաները։

Վեհափառը իր հետ տանելու է, Թիֆլիս, որքան կարողացանք իմանալ, Կիւրեղ եպիսկոպոսին և Սահակ վարդապետին։ Ինչպէս լսեցինք, այստեղից ճանապարհ է ընկնելու երեքշաբթի օր։ Կաթողիկոսը բոլորովին առողջ էր երևում։ Ճանապարհորդութիւնը երևի հանգիստ կանցնի, որովհետև սովորականից դուրս տաք եղանակներ են անում։

Երէկ, ամսիս 19-ին, նահանգապետը ուղևորվեց Պետերբուրգ, երկու ամիս արձակուրդ ստացած լինելով։

Մինչև այժմ Բարեգործական ընկերութեան ընդհանուր ժողով չէ եղել. վարչութեան ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում այդ բանի վրա։

Ա.—Դ.

ՆԱՄԱԿ ԱՂՍՏԱՖԱՅԻՑ

Դեկտեմբերի 27-ին

Երևանից դուրս գալուց յետոյ առաջին գիշերը անցկացնելով Դիլիջանում, վեհափառ կաթողիկոսը այստեղից ճանապարհ ընկաւ դէպի Աղստաֆա։ Բայց գիշերը անցկացրեց ոչ թէ Աղստաֆայում, այլ Ղազախ փոքրիկ քաղաքում։ Աղստաֆա ժամանեց երեքշաբթի առաւօտեան, մօտ ժամը 9-ին։

Կայարանի շինութեան մօտ, վեհափառին ընդունեցին Թիֆլիսից և Գանձակից եկած ներկայացուցիչները կեցցէներով։ Թիֆլիսից եկածների թւումն էր և կովկասեան Հայոց Բարեգործական ընկերութեան խորհրդի նախագահ Ալէքսանդր Անանեան, որի նախաձեռնութեամբ և պատրաստված էր յատուկ գնացք։ Կայարանի սեղանատանը, բագուեցի դրամատէր Առաքել Ծատուրեան իր հաշւով պատրաստել էր շքեղ նախաճաշիկ։ Նախաճաշիկի ժամանակ վեհափառը առաջարկեց Նորին Մեծութեան Թագաւոր Կայսրի կենաց բաժակը։ Նախաճաշիկի վերջում վեհափառը շնորհակալութիւն յայտնեց Աղստաֆայում իրան դիմաւորողներին։

Ժամը 10-ից մի քանի րոպէ անց, վեհափառը աշխարհականների և հոգևորականների ուղեկցութեամբ, արտակարգ գնացքով մեկնեց դէպի Թիֆլիս։

Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մեզ հաղորդում են, որ նորերս Ալաշկերտում մի խումբ քուրդեր յարձակվել են Հին-Բայազէտի հայոց եկեղեցու վրա և կողոպտել են եկեղեցին։

—

Մեզ հեռագրում են Երևանից, դեկտեմբերի 27-ից. «Այսօր հոգեհանգիստ կատարվեց ի յիշատակ Գրիգոր Արծրունու»։

—

Ինչպէս երևում է, Թիւրքաց կառավարութիւնը ունի իր գործակալները և Թիւրքիայից դուրս։— Անկասկած այդպիսի վարձկան գործակալներից մէկն է, որ նորերս Մօսկվայից (իբրև թէ) հաղորդել է Լօնդօնի «Daily Chronicle» լրագրին, որ իբրև թէ Էջմիածնում ստացած տեղեկութիւններից երևում է, որ Սասունում և Բիթլիսում տեղի ունեցած դէպքերը այնքան էլ լուրջ բնաւորութիւն չունեն։ Հետաքրքրական է իմանալ, որտեղից իմացաւ Լօնդօնի լրագրի Մօսկվայի թղթակիցը, որ Էջմիածնում այդպիսի տեղեկութիւններ կան։ Կամ գուցէ դա հիւանդ երևակայութեան ծնունդ է։

—

Ուրախութեամբ կարդացինք մայրաքաղաքի լրագիրներում «Հիւսիսային հեռագրական գործակալութեան» հետևեալ հեռագիրը Էջմիածնից։ «Այստեղ զարմանում են օտարազգի լրագիրների հաղորդած այն լուրի վրա, թէ իբր Էջմիածնում տեղեկութիւններ են ստացված, որ Թիւրքաց Հայաստանում կատարված անցքերը չափազանցրած են։ Ընդհակառակը, այստեղ ստացված պաշտօնական տեղեկութիւնների հիման վրա, կատարված են քստմնելի և արիւնահեղ ոճիրներ քրիստոնեաների դէմ. բազմաթիւ են առանձին փաստերը մանաւանդ եկեղեցիների, եկեղեցական պաշտօնեաների և քրիստոնէական կրօնի վերաբերմամբ»։ Էջմիածնի պարտաւորութիւնն էր հերքել իր անունից տարածած սուտ լուրերը, և շատ ուրախ ենք, որ այս անգամ նա իր պարտքը կատարեց։

—

Վաղը, ուրբաթ օր, դեկտեմբերի 30-ին, Թիֆլիսի ժողովարանում նշանակված է Կարա-Մուրզայի կօնցերտը։ Խումբը բաղկացած է 50 երկու սեռի անձինքներից. մասնակցողների մեծ մասը ճեմարանի նախկին աշակերտներն են։ Լսում ենք որ կօնցերտի ծրագիրը շատ լաւ է կազմած. պրոգրամի մէջ մտնում են բաւական նոր երգեր։ Անկասկած կօնցերտը կը գրաւի մեծ հասարակութիւն։

—

Այսօր մտան մեր խմբագրատուն երեք սասունցիներ, որոնք Սասունի կոտորածից յետոյ, թողել են իրանց տունը, ընտանիքը, և եկել են դէպի Կովկասի սահմանները։

—

Մեզ խնդրում են յայտնել, որ արդէն թարգմանվում է «Սպարտակ» վէպը։

—

Այս օրերս լոյս տեսաւ «Сборникъ матеріаловъ для описанія мѣстностей и племенъ Кавказа» ժողովածուի տասնիններորդ հատորը, որ պարունակում է իր մէջ հետաքրքրական տեղեկութիւններ հայոց, վրաց և թիւրքաց ազգագրութիւնից։ Այդ հատորում զետեղված է մի յօդուած Ե. Մելիք-Շահնազարեանի՝ Աւետարանոց գիւղի գերեզմանատան մասին։ Նա արտանկարել է գերեզմանաքարերից նկարներ, որոնցից երևում է, որ այդ քարերի տակ թաղվածները արքայազուններ են։ Խորհուրդ ենք տալիս այն անձանց, որոնք պեղումներով են զբաղված, ուշք դարձնել այդ գերեզմանատան վրա։ Մեր կողմից կարող ենք աւելացնել, որ այդ տեսակ գերեզմաններին հանդիպել ենք Աւետարանոցի մօտ եղած գիւղերում, օրինակ Շօշ գիւղում։—Ժողովածուի մէջ կան նոյնպէս մի քանի հայկական հեքիաթներ հետաքրքրական յօրինուածքով։

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ հաղորդում են հետևեալը. «Ամսիս 19 ին, Ռօտշիլդի գործարանի բանւորների մի մասը, մօտ 120 հոգի, մի խնդիրքով դիմեցին ոստիկանապետին, որի մէջ մանրամասն նկարագրել էին իրանց դրութիւնը։ Մի կողմը թողած գործարանում քաշած իրանց անտանելի նեղութիւնները, տուգանքի ենթարկելն էլ չափ ու սահմանից անցել է, այնպէս որ թէպէտ օրական նշանակված է բանւորներին 70 կոպէկից մինչև 1 ր. 20 կ. վարձ, բայց այնքան յաճախ են տուգանքի ենթարկում, որ հազիւ են 30—40 կոպէկ ստանում։ Հիմնվելով այդ բանի վրա, բանւորները խոնարհաբար խնդրում էին ոստիկանապետից, որ նա միջամտի, որպէս զի իրանց արձակեն գործարանից, որովհետև իրանք դիմել էին գործարանի գլխաւոր վարչութեան, բայց վարչութիւնը մերժել էր նրանց արձակել։ Ոստիկանապետը խնդրեց որ շարունակեն հանգիստ մնալ, մինչև որ ինքը անմիջապէս կը դիմի գործարանի վարչութեան և բաւարարութիւն կը պահանջի բանւորների արդարացի պահանջի համար»։

—

ԶԱՆԳԵԶՈՒՐ գաւառի Խնձօրէսկ գիւղի բնակիչները, կամենալով իրանց դպրոցի համար «Մշակ» ստանալ, դիմել են հետևեալ միջոցին.—տաս գիւղացիներ միացած՝ իրանց մէջ հանգանակել են 10 րուբլի, և այդ փողով նուիրել «Մշակի» մի օրինակ իրանց գիւղի դպրոցին։ Լաւ կը լինէր, որ այդ փոքրիկ գիւղից օրինակ վերցնէին այն բազմաթիւ մեծ գիւղերը և նոյն իսկ գաւառական քաղաքները, որոնք անդադար դիմում են մեզ խնդրելով մի օրինակ ձրի «Մշակ» ուղարկել իրանց…

—

ԴԶԼԱՐԻՑ, Յովհաննէս Ելզարեանց նուիրեց «Մշակի» 1895 թւի մի օրինակ այդ քաղաքի հայոց օրիորդական դպրոցին։

—

ԹԵԼԱՒԻՑ մեզ գրում են. «Տգէտ քահանաների ձեռնադրութեան սովորութիւնը իր ազդեցութիւնը սկսել է ունենալ և մեր կողմերում. սունկի նման բուսնում են տգէտ տիրացուներ և համախոսականները ձեռքերին ման են ածում խանութից խանութ, տնից տուն ստորագրութիւններ հաւաքելու։ Այս օրերս երևաց այստեղ մէկ այդպիսի տիրացու, որը իր ընկերների միջոցով սկսել է ստորագրութիւններ հաւաքել. շուտով կը լրացնի նա համախոսական թերթը և կուղևորվի դէպի Էջմիածին»։

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Ղարաբաղի նման հայ գիւղերով լի թեմը ունի միայն... 20 ծխական դպրոց։ Այդ նրանից է, որ թեմական տեսուչ նշանակված է մի անընդունակ մարդ։ Անհրաժեշտ է նշանակել մի եռանդուն և բանիմաց տեսուչ։ Ժամանակ է, վերջապէս, ուշադրութիւն դարձնել այս ընդարձակ թեմի տգիտութեան մէջ խարխափող ժողովրդի վրա»։

—

ՆՈՒԽՈՒՑ մեզ գրում են դեկտեմբերի 25-ից. «Այսօր, ս. Աստուածածին եկեղեցում, պատարագից յետոյ, խուռն բազմութեան ներկայութեամբ, հոգեհանգիստ կատարվեց Գրիգոր Արծրունու յիշատակին, նրա մահվան երկրորդ տարեդարձի առիթով»։

—

ԴԻԼԻՋԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Սրանից մի քանի օր առաջ տեղական վաճառականները հաւաքվելով, պրիստաւի նախագահութեամբ, ընտրեցին դեպուտատներ։ Ընտրվեցին երեք դեպուտատ և երեք անձնափոխանորդներ։ Դեպուտատները շատ բան ունեն անելու, բայց թէ արդեօք կարող կը լինեն գործ կատարել թէ ոչ,—այդ ապագան ցոյց կը տայ»։

—

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 18-ին դերասան Զարչօղլեանը, սիրողների մասնակցութեամբ, քաղաքային կլուբի դահլիճում խաղաց «Մեծապատիւ Մուրացկանները»։ Ընդհանրապէս դերակատարները բարեխիղճ կերպով կատարեցին իրանց դերերը, մանաւանդ տ. Զարչօղլեանը Շուշանի դերում և պ. Զարչօղլեանը՝ Աբիսօղոմ աղայի դերում։ Զարչօղլեան եղել է Թիֆլիսի թատրօնական խմբի մէջ և բաւական զարգացրել է դերասանական արուեստում իր ընդունակութիւնները։ Այդ երեկոյ նա բաւական աջող կերպով ներկայացրեց տաղանդաւոր Պարոնեանի ստեղծած ապուշ հարուստի տիպը։ Ներկայացմանը բաւական հասարակութիւն կար»։

—

ՄԵՐՎԻՑ, մի պարոն, Աղ. Բէկլուբէգեանց խնդրում է մեզ տպագրել հետևեալը. «Յուլիս ամսին, Ասխաբադի քահանայ Փանեանց, Մերվում, յօգուտ Թիւրքահայ գաղթական սովեալների, ժողովեց մի համեստ գումար, որ պէտք է ուղարկէր Բարեգործական ընկերութեան մի որ և է ճիւղին ի գործադրութիւն։ Սակայն այդ օրից անցել է մօտ 5 ամիս, և այդ մասին ոչ մի ծանուցումն չէ եղել յիշեալ քահանայի կողմից։ Արդեօք ժողոված գումարը գործադրվե՞լ է իր նպատակին թէ ոչ, այդ մասին հրապարակաւ ոչինչ չէ յայտնված, մինչդեռ այդ անհրաժեշտ է, որպէս զի զանազան թիւրիմացութիւնների առիթներ չը լինեն։ Այդ պատճառով նուիրատուներից շատերը, որոնց թւում և մենք, ցանկանում ենք իմանալ, արդեօք սովեալներին պատկանեալ գումարը գործադրվել է իր նպատակին, թէ ոչ։ Եթէ գործադրվել է, կը ցանկանայինք, որ տէր հայրը հրապարակաւ յայտնէր ի գիտութիւն հասարակութեան։ Իսկ եթէ ոչ, կարծում ենք որ ժամանակ է»։

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Տաճկահայ թշուառ գաղթականների ծայրը հասել է Շուշի։ Գաղթականների մէջ կայ մի քահանայ»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԻՍԻ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ՄԿՐՏԻՉ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

—

«Հայրենիք» լրագրին Հալէպից գրում են հետևեալը.

«Հանգուցեալ կաթողիկոսը արդէն բաւական տարիներէ ի վեր առանց ծանր հիւանդութեան ձմեռ մը չէր անցըներ։ Այս տարի երբ յունիս 2-ին Հալէպ եկաւ, այն ատենէն կարծես մահուան ստուերը կը թեւածէր դէմքին վրա։ Նոյեմբերին մարմնին ձախ կողմէն կաթուած իջաւ։ Նոյեմբեր 11-ին երկրորդ կաթուած մը իջաւ լեզուին, արգիլելով իրեն խօսիլ. անկէ յետոյ կիսամեռ և անգիտակից անցան իր ժամերը, կարծես սպասելով մահուան, որ չուշացաւ գալու նոյեմբեր 15 երեքշաբթի իրիկուն ժամը $2\frac{1}{2}$-ին։ Եօթանասունը չորս տարեկան էր։

Հոգեվարքին ատեն մեծ բազմութիւն հաւաքված էր բնակարանին շուրջը։ Մահուան լուրը տեղական կառավարութեան հաղորդուելով, հանգուցելոյն մարմինը փոխադրուեցաւ քաղաքիս հայոց եկեղեցիին գաւթին մէջ իբր մատուռ կառուցուած Ս. Աստուածածնայ եկեղեցին։ Անդին, հանգուցելոյն սենեակը կնքոյ տակ կառնուէր, հարկ եղած օրինական գործողութիւնները կատարուելով։ Մահուան լուրը հեռագրով հաղորդուեց Պատրիարքարան, Երուսաղէմ և ուրիշ մէկ քանի կարեւոր տեղեր։

«Յաջորդ օրը, չորեքշաբթի, Հալէպի փոքրաթիւ հայ հասարակութիւնը կատարեց յուղարկաւորութիւնը։ Իրիկուան ժամը $11\frac{1}{2}$-ին հանգուցեալ կաթողիկոսին մարմինը ամփոփուեցաւ Սրբոց Քառասնից Մանկանց մատրան մէջ, որ եկեղեցիին իբր աւանդատուն կը ծառայէ։ Օծումը կատարեց իր մօտ գտնուող Տ. Խորէն վարդապետ Գիմաքսեան։ Հանդէսին ներկայ էին տեղական կառավարութեան կողմէ պաշտօնական մարմիններ, կուսակալին թարգմանը, օտար ազգերու հիւպատոսները իրենց թարգմաններով, և այլն»։

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Կ. Պօլիս, դեկտեմբերի 18-ին

Ուրբաթ օր ազգային կենտրոնական վարչութեան նիստն էր։ Ժողովը բացվեց նախագահութեամբ տեղապահ Գիմաքսեանի և ատենապետութեամբ Նորատունկեանի։ Ներկայ էին 60 ժողովականներ։ Գիմաքսեան ատենաբանութիւն մը ընելով, ի միջի այլոց ըսաւ. «Ժողովը այսօր իսկ աջակից ժողովներ պիտի ընտրէ ձեր համբաւշէն քուէովը ընտրուած Մատթէոս Պատրիարքին շուրջը, միշտ նոյն իմաստուն և խոհեմ ոգիով։ Միայն պիտի խնդրեմ դարձեալ ժողովէդ որ, այս անգամ ալ, չի տայ ինծի իր քուէն՝ Կրօնական ժողովին անդամակցութեան համար։ Ես գիտեմ որ ինծի պէս խեղճ եկեղեցականի մը ընտրութիւնը չի կրնար նշանակութիւն մը ունենալ ձեր առջև, բայց նորէն եթէ փափաքողներ կան ընտրութեանս, կը խնդրեմ անոնցմէ իրենց քուէն չը տալ իմ անուանս»։

Նախ ձեռնարկվեց Կրօնական ժողովի ընտրութեան։ Ատենադպիրը, էֆ. Մոստիչեան, կարդաց Համագումար ժողովին տեղեկագիրը Կրօնական ժողովին ընտրելիներուն մասին։

Այդ ընտրութիւնից յետոյ սկսվեց քուէարկութիւնը, և ձայների առաւելութեամբ Կրօնական

ժողովի անդամներ ընտրուեցան՝ Գէորգ վրդ. Երէցեան, Սահակ քհ. Տ. Սարգսեան, Հմայեակ եպիս. Գիմաքսեան, Խորէն քհ. Փէհլիվանեան, Գրիգորիս եպիս. Ալէաթճեան, Միքայէլ քհ. Աշճեան, Արիստակէս քհ. Մամբրէեան, Յովհաննէս քհ. Մկրեան, Յակոբ վրդ. Աշոտ: Մնացած հինգ անդամների ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենայ մի քանի օրէն:

Երբ ընտրութեան արդիւնքը յայտնուեց, Գիմաքսեան եպիսկոպոսը, հակառակ իր արած յայտարարութեան, չը հրաժարուեց կրօնական ժողովի անդամութիւնից: Այդ դէպքը շատ անախորժ տպաւորութիւն թողեց: Երեւաց, որ նա ոչ թէ անկեղծօրէն կը հրաժարէր, այլ երկիւղ կրելով, որ կը սեցնեն գինքը,—այդ յայտարարութիւնը ըրաւ:

Ապա տեղի ունեցաւ **քաղաքական** ժողովի անդամների ընտրութիւնը: Ձայների օրինական առաւելութեամբ ընտրուեցին՝ Մկրտիչ էֆ. Մանուկեան, Միհրան էֆ. Յովակիմեան, տօքթ. Սեդբոսեան, Աւետիս էֆ. Թեկրեան, Յովհաննէս էֆ. Պօյաճեան, Գառնիկ էֆ. Համբարձումեան, Սահակ էֆ. Ղազարոսեան: Մնացած եօթ անդամների ընտրութիւնը նոյնպէս մնաց առաջիկայ ժողովին:

Ատենապետ էֆէնդին մեկնած ըլլալով, Հմայեակ եպիսկոպոս փակեց նիստը, ծանուցանելէ յետոյ նորէն, թէ յառաջիկայ ուրբաթ դեկտեմբեր 23-ին պատրիարքարանի մէջ տեղի պիտի ունենա վարչութեան կրկին ժողովներուն համեմատականի մնացած անդամներուն ընտրութիւնը, ժողովականներուն նամակով ղրկած քուէներուն վրա:

Իսկ յաջորդ նիստը տեղի պիտի ունենայ Մատթէոս պատրիարքին վաւերացումէն ետքը: Այդ նիստը մի և նոյն ժամանակ նորընտիր պատրիարքին երդման նիստը պիտի ըլլայ:

Ուրբաթ աւուր ժողովին՝ «էֆէնդիները» պարտութիւն կրեցին:

Պ—ցի

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Վիէննայից հեռագրում են, որ Մակեդոնիայում ընդհարում է տեղի ունեցել յոյների և բուլգարների մէջ: Շատերը կալանաւորված են:

—Միլանից հեռագրում են, որ պապը մի յայտագիր ուղարկելով Վիէննա, պախարակում է նոր եկեղեցական օրէնքները:

—«Հիւսիսային գործակալութեան» հեռագրից մեր ընթերցողները գիտեն արդէն, որ Նէապոլիտանեան նախկին թագաւորը վախճանուեց: Ասում են, որ հանգուցեալ թագաւորը դեռ իր կենդանութեան ժամանակ իր ժառանգ նշանակեց կոմս Կազէրտին և թողեց նրան 880,000 ֆրանկ բարեգործական նպատակների համար:

—Իտալիայից հեռագրում են, որ Կրիսպիի հրաժարականը անխուսափելի է:

—«Journal Officiel» լրագրում տպված է ֆրանսիական հանրապետութեան նախագահի հրամանը՝ Հնդկա-Չինաստանի ընդհանուր-նահանգապետ Լաննէսանի հրաժարականի մասին: Այդ հրաժարականի պատճառը համարում են այն հանգամանքը, որ կալանաւորված ժուրնալիստ Կանիվէի թղթերում գտնվել են այնպիսի դոկումենտների պատճէններ, որոնք միմիայն հաղորդված պէտք է լինեն կառավարութեանը:

—«Րէյտերի» գործակալութիւնը հեռագրում է, որ սուլթանի հրամանով, ազգային ժողով է գումարվում Կրետէում:

—«Times» լրագրին Պէկինից հաղորդում են երէկվան թւից, որ Եապօնիա ուղարկվող չինական դեսպանը երէկ ընդունվեց բօգդիխանից հրաժեշտի ունկնդրութեան համար: Եպօնիան մերժում է գինադադարը: Ամէրիկական դեսպանը կարծում է, որ Եապօնիայի հետ բանակցութիւնները անաջող կը լինեն և որ եապօնացիները կը յայտնեն խաղաղութեան իրանց վերջնական պայմանները միայն այն ժամանակ, երբ կը գրաւեն Պէկին:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՍՏՕԿՀՕԼՄ, 27 դեկտեմբերի: Կառավարութեան որոշման համաձայն, արտասահմանից ներմուծվող հացահատիկի համար մաքսահարկը այսօրվայ թւից աւելացվում է մինչև 3 կրօն 15 էր 100 կիլօգրամի համար, ալիւրի համար—մինչև 6 կրօն 50 էր:

ՎԻԷՆՆԱ, 28 դեկտեմբերի: Բուդապէշտից ստացված տեղեկութեան համեմատ, կայսրը ընդունեց երէկ խօրվատեան Բան Կուէնին և լիազօրութիւն տուեց նրան ազատամիտ կուսակցութեան հետ բանակցութիւններ սկսել նոր մինիստրութիւն կազմակերպելու վերաբերմամբ:

ՆԻՒ ԵՕՐԿ, 28 դեկտեմբերի: Ամէրիկական միջնորդը չինա-եապօնական բանակցութիւնների մէջ, Ֆօստէր, ճանապարհ ընկաւ Վիկտօրիայից (Կօլումբիա) դէպի Եապօնիա: Գրիսգէմ հաղորդեց սենատում, որ Ֆօստէրին պաշտօնական ոչ մի յանձնարարութիւն չէ տրված:

ԼՕՆԴՕՆ, 28 դեկտեմբերի: Հեռագիր Շանգհայից, փետրվարի 7-ից. Չինական դելեգատը հաշտութեան բանակցութիւնների համար՝ Շինգ-Ենխուան ճանապարհ ընկաւ այսօր Պէկինից Շանգհայ: Կարծում են, որ Եապօնիան, այժմեան հանգամանքներում, չի համաձայնվի դադարեցնել պատերազմը:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

—

ՍՈՒԽՈՒՄ, Ս. Ֆ. Այն բաժանորդը, որի մասին հարցնում էք, պէտք է ուղարկի էլի 9 րուբլի, որպէս գի լրանայ ամբողջ բաժանորդագինը: 1 րուբլի աւելորդը մնում է 1894 թւի բաժանորդագնից:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչ՝ Մ. ՄԷԼԻՔ-ԱԴԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12ժ. վիրաբուժութեան, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների:

Դ. Գ. ՋԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի և նեարդային հ.

Կ. Դ. ՐՈՒԴԿՈՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխաների և կանանց հ.

Կին-բժիշկ ՏՈՒՐԲՈՎԻՉ—11—12 ժ. կանանց հ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—11—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—6—7 ժ. Սիֆիլիսի, մէզի և սեռական օրգանների հ.

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—7—7½ ժ.

Ի. Ե. ՖՐԱՆՑԻՈՒՍ—7—7½ ականջի, կոկորդի, քթի և նեարդային հ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ:

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւններ է անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ.: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) դ օպերացիայի համար առանձին: Հիւանդանոցումը ընդունվում են և ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝ բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ: (№ 72)

“ՓԱՌՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ„

հայոց թագաւորների պատկերներ. գինն է 10 հատը 6 րուբլի: 1 հատը 1 րուբլի:

“ՀՈԳԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ„

լուսանկար պատկերներ, չափսն է 12 վերշօկ, գինն է 10 հատը 15 րուբլի, 5 հատը 8 րուբլի, հանդերձ ճանապարհածախսով: Կարելի է ստանալ նալօժնի պլատեժով:

Հասցէն. Москва, арм. церковь. И. Гечеву. (№ 151) 1—5

ՌՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՍԵՄԻՆԱՐԻԱՆ աւարտած մի երիտասարդ, որ եղել է հայոց դպրոցներում ուսուցիչ, որոնում է ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ Թիֆլիսում:

Պայմանների մասին դիմել „Տարազի“ խմբագրատանը՝ Արշակ Մեհրաբեանին: (№ 146 3—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

Ուրբաթ, 30 դեկտեմբերի

ՀԱՄԵՐԳ ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐՁԱՅԻ

Մասնակցութեամբ պ.պ. Մկրտչեանի, Մաշուրեանի, Խանոյեանի և իր նախկին աշակերտներից 50 հոգուց բաղկացած արանց խմբի:

Նոր ծրագրով

Տօմսակները կարելի է ստանալ պ. Ծատուրեանի լամպայի մագազինում:

Սկիզբն 8 ժամին երեկոյեան: 1—1

ԿԱԿԱՕ ԲԼՕՕԿԷՐ

ՍՆՆԴԱՐԱՐ ԽՄԻՉՔ (գլխաւոր պահեստը Ռուսաստանի համար „ԵԱՎԱ“ ֆիրմայի մէջ. (С.-Петербургъ, Большая Морская, 38).

Ծախվում է կօլօնիալ և դեղային ապրանքների բոլոր լաւ մագազիններում 1/1, 1/2, 1/4 և 1/8 կիլօգրամանոց թիթեղեայ տուփերի մէջ:

(GRAND PRIX) Բարձրագոյն պարգև Անվէրպէնի համաշխարհային ցուցահանդիսում 1894 թւին: (№ 151) 1—50

ՄԻՍԿԻՆ ԲՈՒՐՁԻ

ԻՆՔՆԱՁԵՌԱԳԻՐ ԴԱԻԹԱՐԸ

Պատրաստել եմ տպագրութեան տալու, ուստի խնդրում եմ այն յարգելի պարոններից, որոնք բերան գիտեն կամ իրենց մօտ ունեն Բուրջիի ԱՆՏԻՊ ԵՐԳԵՐԻՑ, բարեհաճեն ուղարկել մեզ:

Մեր հասցէն, Елисаветополь, Сергѣй Азатіянцъ. 1—4

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԱԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԹԱՏՐՕՆ

Հինգշաբթի, 29-ին դեկտեմբերի

Գ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

մասնակցութեամբ հայ դերասանական խմբի, կը ներկայացնէ

„ՕԹԷԼԼՕ“

Հեղ. Շէքսպիրի, թարգմ. Ս. Սուլխանեանցի:

Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյեան: Տօմսակները կարելի է ստանալ թատրօնի կասսայում: (№ 149) 2—2

ՀԵՌԱԽՕՍ № 104 ՀԵՌԱԽՕՍ № 104

Մ. Բ. ՍԱՓԱՐԵԱՆԻ

ԾԽԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

որը, բացի բազմաթիւ բարձր շքանշանների, արժանացած է նաև ներկայ 1894 թւի ՈՍԿԷ ՄԵԴԱԼԻ—Անտվերպէնի, և ԲԱՐՁՐ ՊԱՏԻՒՈՐ ՊԱՐԳԵՒՆԵՐԻ—Լիօնի ցուցահանդէսներում

Առաջարկում է նոր պատրաստած

ԸՆՏԻՐ ՊԱՊԻՐՕՍՆԵՐ

„Капризъ“.	25 հատը 15 կոպ.
„Рекомендаціонныя“	10 հատը 5 կոպ.
„Театральныя“.	10 հատը 5 կոպ.
„Флора“.	10 հատը 5 կոպ.
„Экономныя“	10 հատը 3 կոպ.

կարելի է առնել գործարանից և իսկական ծխախոտավաճառների մօտ: Ուղարկելու ծախսը գործարանի վրա է: (№ 104) 0—34

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 8-ԻՆ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԵՐԻ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԻՆԸ 20 ԿՈՊԷԿ

Թիֆլիսում վաճառվում է „Մշակի“ խմբագրատանը, նոյնպէս և Դվօրցօվայա փողոցի վրա հետևեալ խանութներում՝ Եփրեմ Ծատուրեանի լամպաների մագազինում և Տէր-Յովսէփեանի ծխախոտի խանութում: (№ 143) 2—2

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ

Յ. ՍՈՒԶԱՆԱՃԵԱՆԻ

Ստացված են մեծ քանակութեամբ ՌՕԵԱԼՆԵՐ և ՊԻԱՆԻՆՕՆԵՐ առաջնակարգ, աշխարհահռչակ ֆաբրիկայի՝ Յ. ՇՐԵԴԵՐԻ, և ՆՕՏԱՆԵՐ ամեն տեսակ երաժշտական գործիքների համար: Ծախվում են նոյնպէս տպված նոտաներով. Ծիծեռնակ, Ինձ համար չէ, Ո՛հ ինչ անուշ, Մայր Արաքսի, Զայն տուր ով ծովակ, Մանկական երգարան (խօսքերով), Հայկական մարշ, Կօրգանօվի բայեաթի և այլն...

Դիմել հետևեալ հասցէով. Г. Тифлисъ. Музыкальный магазинъ Ив. Сузанаджянъ, Коммиссіонера Императорск. Русск. Музыкальнаго Общества, на Эриванской площади, подъ коммерческ. банкомъ. (№ 148) 3—3

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 28 Декабря 1894 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.